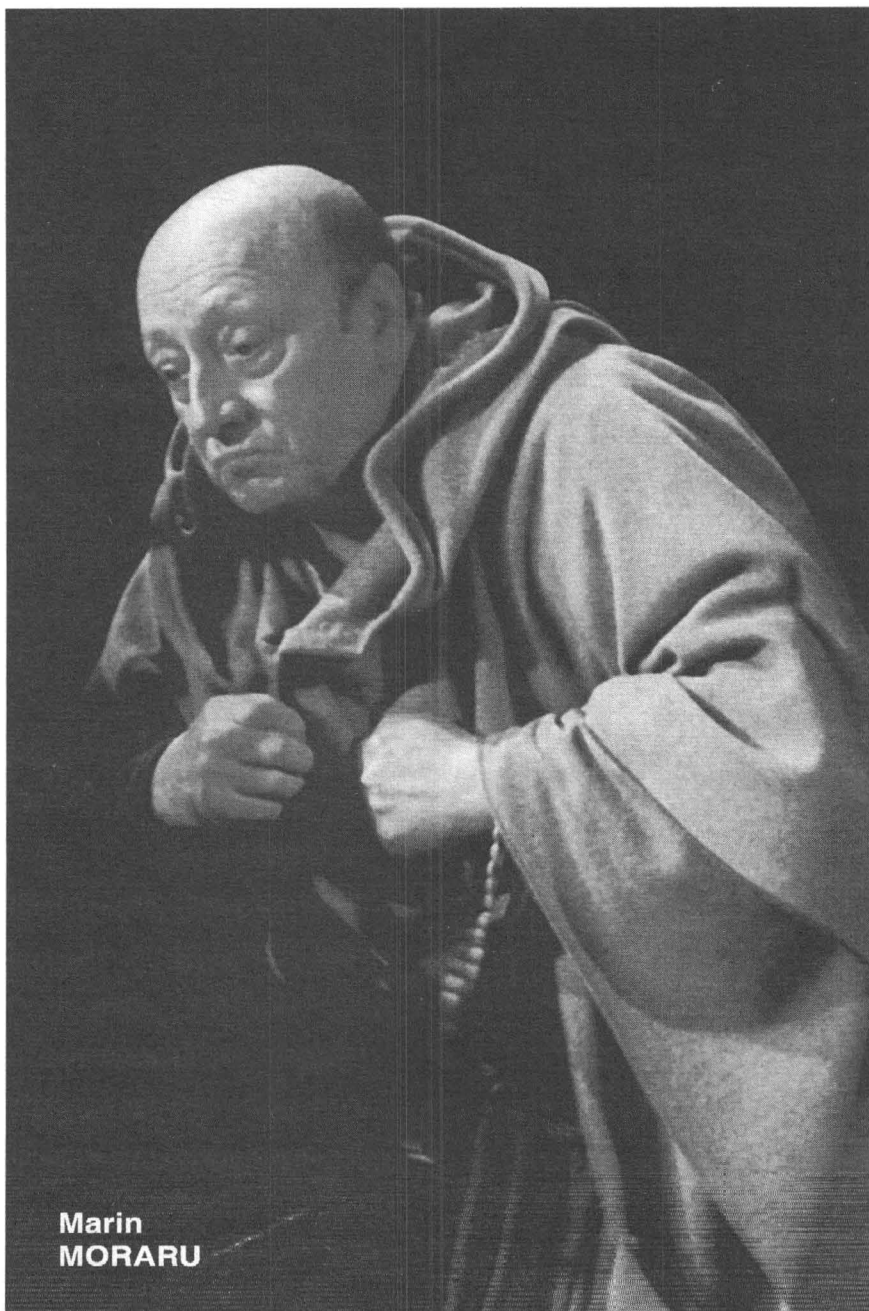

Natalia STANCU

Forța inițiativă și vitalitatea teatrului

Un eveniment teatral realizat ca o coproducție Select Management Art, Teatrul Odeon, Festivalul „Theater der Welt”–Berlin, spectacolul *Saragosa–66 de zile* (după *Manuscrisul de la Saragosa* de Jan Potocki) a fost conceput sub semnul unui program al Festivalului de la Avignon, numit Theorem. Premiera internațională a montării a avut loc în iunie, la amintitul festival berlinez, în incinta lui Hebbel Theater. Și ca urmare a succesului său – Hebbel Theater a propus realizatorilor români un nou proiect, ce ar urma să fie finalizat în 15 mai, anul viitor. Până atunci, însă, dacă va fi ajutat de soartă, *Saragosa–66 de zile* va fi itinerat în toate Capitalele culturale europene ale anului 2000. *Saragosa–66 de zile*, minunata ofertă artistică de la Teatrul

**Marin
MORARU**

Odeon, este un spectacol la care principalul creator, originalul și rafinatul regizor care este Alexandru Dabija, a visat multă vreme. Demn de semnalat – cu atât mai mult cu gândul la navigatorii (exclusiv) pe Internet de azi – visul acestui creator român de teatru (ca și al altor confrăți ai săi de generație) a început, s-a născut „pe o carte“. Este vorba despre o carte cu un destin aparte, *Manuscrisul de la Saragosa*, manuscris (găsit la Saragosa – desigur, doar prin aplicarea unui clișeu romantic!), publicat cu maxime sfiele, și precauții prin anul 1804. Un „copil“ livresc ciudat... „din flori“, deoarece polonezul Jan Potocki, nobil polonez original și excentric, angajat în istorie și politică (a fost deputat la Lublin, fiul său a luptat contra lui Napoleon și a căzut prizonier), s-a legitimat public și publicistic doar ca arheolog, etnolog, lingvist, ca om de știință. În forul său intim, Potocki era cert fascinat de aventurile experimentării condiției umane, misterele și capcanele cunoașterii – trăite direct, prin călătorii pe trei

continente (din Franța și Spania, în Europa și Asia Mică); pe pământ dar și în aer – către cerul la care s-a ridicat montgolfierul lui Blanchard, din nacela căruia a contemplat Planeta. Era un pasionat călător în lumea reală dar și în cea a fanteziei și a fantasticului, în universul rațiunii dar și în vâlvătăile pasiunii și în tenebrele subconștientului.

Scris într-o impecabilă limbă franceză, tipărit cu discreție într-un tiraj confidențial, *Manuscrisul de la Saragosa*, a trecut, așa cum a vrut autorul ei, neobservat. A fost descoperit de curând, când a fost inclus într-o antologie a literaturii fantastice.

Nu atât de curios cum s-ar crede, opera epică a lui Potocki a fost tradusă la noi cu mult înainte de a deveni – și prin modă – faimoasă și de a inspira un frumos film polonez (apărută mai întâi în 1971, apoi în 1989 și, mai recent, în 1997).

În contrast cu colegii ai săi care construiesc stufos, arborescent, baroc sau manierist, Dabija perseverează în crearea unor

universuri scenice de mare simplitate și puritate, de un sincretism pe cât de rafinat pe atât de teatral. E uimitor cu câtă îndrăzneală se avântă el în pădurea narativă a romanului filosofic și inițiativ (labirint sentimental, spiritual, existențial) al lui Potocki, aiuritoare „halima“ și „narațiune de sertare“. Regăsim aici atracția, mărturisită, a lui Dabija pentru *estetica fragmentului*. Sigur, regizorul (și autorul adaptării), a fost fascinat de virtuțile de „totalitate“ ale cărții; de felul în care ea cuprinde stereotipii și „mistere“ ale câtorva civilizații și confesiuni; de încercarea ei de a acoperi „Teatrul Lumii“; de alunecarea insesizabilă din real în imaginarul visului și al coșmarului; din real în insolit și bizar; din realitatea autentică în cea „înscenată“; de pendularea în câteva registre – între Eros și Thanatos; de amestecul de bucurii imediate, extaz erotic și exotic, terifiant și ludic. Categorie, el a fost atras și de actualitatea frapantă a situațiilor și de generosul mesaj de toleranță religioasă și etnică („Europa de azi arată ca Spania

descrișă de Potocki. Din 1990 a început un «nou Ev Mediu»“...). Marile lui pariuri, rămân, cred, altele. Mă gândesc la jocul cu convenția; la spiritualizarea trăirilor și reverberarea (epico-lirică) a întâmplărilor. Dar, mai ales la insistența pe amețitorul joc al aparențelor („nimic nu e ce pare a fi“); la relativizarea ironică, umoristică sau sarcastică, și – prin grotesc și mascaradă în spirit postmodern a temelor grave (Destin, Istoria eroică) – patetismului trăirilor, ori a tensiunii înfruntărilor.

Cum protagonistul, *Alfons van Worden* (căpitan în garda valonă a lui Filip al V-lea), este în centrul unor succesive „înscenări“ – spectacolul lui Dabija devine *un discurs despre forța inițiativă și vitalitatea teatrului*. Un discurs despre lumea (văzutei și nevăzutei), ca teatru – *Saragosa-66 de zile* fiind o sinteză și un summum al tuturor formelor (istorice și eterne) ale teatrului – de la pantomimă la *commedia dell'arte* și până la circ.

Reușita lui Dabija este aceea a unui dirijor care a știut să creeze

o orchestră de mari virtuozii. Regăsim aici echipa cu care Dabija a mai realizat câteva montări de referință.

Scenografia Irinei Solomon și a lui Dragoș Buhagiar pare ideală. Cei doi mizează pe maxima deschidere și adâncime a scenei goale și aerisite, în interiorul căreia creează spațiile teatrale (uneori simultane) cerute de diversele secvențe. O fac prin câteva podiumuri, cortine, paravane; printr-o punte îngustă pe care unii eroi înaintează în scenă venind din timpul lor în timpul nostru pentru a se pierde apoi în spațiu și timp; prin câteva obiecte individualizatoare – uneori reale, cel mai adesea stilizate plastic, spectacular – sub semnul oniricului, imaginarului și fabulosului. Spânzurații – atârnați de funie pe orizontală, unul sub altul, ca într-un tablou de Dali; patul cu arcuri înalte – la vedere, pe care cele două femei, cu varii travestiuri îl vor atrage pe *Alfons*. Fructificând magic aceste obiective cu ajutorul luminii, se recrează cu grație cele mai diverse locuri (de joc), locuri ale

trăirii și „vrăjirii“ eroului principal. Cât despre costume – peste 150! – fantezia debordantă și rafinamentul plastic al soților Buhagiar a găsit în „Janine Fashion Design“ un colaborator excepțional, piesele vestimentare fiind din cele rare, prețioase, și extrem de sugestive scenic.

Încă de la primele secvențe și până la finalul ce explodează într-un contagios ceremonial al bucuriei artei și jocului – spectacolul mizează pe stări de trăire, de evocare, de suflet, create și printr-o componentă muzicală de excepție.

Un cor, „Musica Selecta“, de 16 persoane, dirijat de Gabriel Popescu (actualul dirijor al „Madrigalului“), fructifică expresiv-dramatic cântece gregoriene, anonimi din secolul XII, pagini de Corelli, Beethoven și Corneliu Cezar. La evantaiul expresiv al montării contribuie și coregrafia (Malou Iosif), pantomima (Dan Puric), mișcarea scenică (Ionel Mihăilescu), momentul de scrimă (Szoby Cseh).

De o plasticitate extraordinară – spectacolul nu este în primul rând

vizual. Se bazează pe actori, pe partituri verbale substanțiale. 23 de actori transfigurează (performanță multiplă! nu în primul rând fizică!) 70 de personaje, fiecare jucând câteva roluri pitorești și picarești (grupate deloc întâmplător!). Cristian Iacob (tânăr care a avut și șansa întâlnirii cu Cehov, Cervantes, Strindberg) este *Alfons*. Un personaj căruia Iacob îi dă cu inteligență și farmec (relevante în descoperirea lumii și lupta cu ispitele), prezență, suflu, dezinvoltură, mobilitate, bogăție. Maia Morgenstern, într-o formă de zile mari, conferă *Zibeldei*, fiicei lui Solomon, și încă altor patru eroine, frumusețe cuceritoare, har, nerv și umor, calitate pe care o remarcăm și la Camelia Maxim. Ca de obicei, excelenți, deși mereu alte *dramatis personae*: spanioli, evrei, arabi, țigani, seniori feudali, șeici, preoți, actori, oameni de știință, femei pasionale, personaje-mit etc.: Șerban Ionescu (memorabil – prin mister și plasticitate – ca *Jidov rățăcitor*, pregnant ca *Zoto*, hazliu ca *Pantalone*), Constantin Cojocaru (rând

pe rând – *Enrique de Sa*, *Mamun*, *Sedechia* etc.), Mircea Constantinescu (mereu altfel histrionic), Ana Ciontea (o atât de specială *Rebecca*).

Distribuția *Saragosei...* are în fruntea sa pe Marin Moraru (*Pustnicul* și *Șeicul Masud* – chipuri diferite ale Puterii înțelepte).

Impresionează și evoluțiile lui Ioan Batinaș (*Velázquez*,

mai ales), Marius Stănescu (*Pacheco*), Liviu Timuș (dinamic, pregnant, jovial), Laurențiu Lazăr, Oana Ștefănescu, Ionel Mihăilescu, Crina Mureșan, Virginia Rogin, Elvira Deatcu, Mirela Dumitru.

Splendid „omagiul adus felului în care se făcea teatru în România anilor '70“, și tulburătoare „privire nostalgică asupra teatrului la sfârșit de mileniu“!

Select Management Art și Teatrul Odeon –

SARAGOSA–66 DE ZILE de Alexandru Dabija după

„*Manuscrisul de la Saragosa*“ de Jan Potocki.

Regia: Alexandru Dabija. **Costume:** Irina Solomon și Dragoș Buhagiar pentru „Jeanine Fashion Design“.

Decoruri: Irina Solomon și Dragoș Buhagiar. **Orchestrații corale și dirijorul corului:** Gabriel Popescu. **Coregrafia:** Malou Iosif. **Pantomimă:** Dan Puric.

Mișcarea scenică: Ionel Mhăilescu. **Scrimă:** Szoby Cseh.

Asistent regie: Camelia Hâncu. **Asistent decoruri:** Viaceslav Vutcariov.

Măștile de *commedia dell'arte* au fost create de Liviu Bara.

Cu: Marin Moraru, Cristian Iacob, Maia Morgenstern, Camelia Maxim, Ana Ciontea, Șerban Ionescu, Constantin Cojocaru, Marius Stănescu, Ioan Butinaș, Mircea Constantinescu, Marian Ghenea, Ionel Mihăilescu, Liviu Timuș, Dan Bădărău, Virgia Rogin, Oana Ștefănescu, Marian Lepădatu, Laurențiu Lazăr, Dumitru Bogomaz, Elvira Deatcu, Crina Mureșan, Ciprian Tomușescu, Viorel Aldea, Ștefan Barbu, Cezar Bălan, Ioana Calomfirescu, Andreea Ciornechi, Claudia Deleanu, Irlina Duță, Raluca Enea, Raluca Ioan, Danlel Jinga, Mihaela Milea, Camelia Mocanu, Camella Nistor, Liviu Pețu, Nicoleta Radu, Mihnea Stănescu, Sandra Teodorescu.